

DEMOKRACIJA I LJUDSKA PRAVA

KAKO OJAČATI DEMOKACIJU?

Uloga i budućnost neovisnih institucija
u hrvatskom društvu

Dario Čepo
Prosinac 2022.

Slabost neovisnih institucija i nepovjerenje građana ključni su izvori slabljenja demokracije u Hrvatskoj.

Mladi imaju umjereno optimističnu sliku o budućnosti Hrvatske i njezine demokracije, no optimizam ne temelje na snazi domaćih neovisnih institucija.

UVOD

Od ulaska Hrvatske u Europsku uniju, gotovo sva istraživanja kvalitete demokracije pokazuju da demokracija u Hrvatskoj stagnira ili slabi. To se nazadovanje u demokratskom karakteru države očituje u manipuliranju ili marginaliziranju, čak i zarobljavanju, institucija, aktera i aktivnosti koje u demokratskom sustavu postoje kako bi kontrolirale da oni koji imaju moć tu moć ne zlorabljuju, te da je u konačnici zaštićen i ojačan demokratski sustav.

U isto smo vrijeme svjedoci apatije hrvatskih građanki i građana, koji izlaze iz političkog procesa smatrajući da se političkim djelovanjem ništa ne može promijeniti. Taj se izlazak ne očituje samo u smanjenom broju ljudi na izborima, nego i u (ne)spremnosti za političkim angažmanom, kako na nacionalnoj tako i u lokalnim sredinama, sudjelovanjem u prosvjedima i drugim oblicima neinstitucionalnog političkog angažmana, čak i izbjegavanjem pasivnog promatranja događaja u političkom životu (praćenjem vijesti ili analiza neovisnih tijela i udruga civilnog društva). Ta politička apatija još je izraženija među mladima koji biraju dodatan oblik djelovanja, a on utječe na kvalitetu demokracije – iseljavanje iz države.

Politička apatija i pasivnost dijela mladih, u kombinaciji sa zabrinjavajućim trendovima koje mladi iskazuju o nizu političkih i društvenih pitanja (veća sklonost autoritarnosti, prihvaćanje neizbježnosti koruptivnih praksi), ukazuju ne samo na to da je demokracija u Hrvatskoj u problemima nego da će se taj trend potencijalno nastaviti i u budućnosti. S obzirom na to, cilj ovog projekta je, u razgovoru sa svim relevantnim dionicima – od predstavnika neovisnih institucija, stručnjakinja koje se bave pitanjem zdravlja demokracije, do mladih – iznaći rješenja koja mogu ojačati demokratske mehanizme unutar političkog sustava, koji potom mogu utjecati na smanjenje političke apatije među mladima.

Cilj ovog projekta bio je, stoga, pristupiti pitanju očuvanja demokracije u Hrvatskoj iz dvaju kutova. Prvo, u izravnom razgovoru s mladima, studentima i studenticama viših godina političke znanosti i novinarstva sa Sveučilišta u Zagrebu, raspravili smo njihovo viđenje budućnosti Republike Hrvatske. Vlastitom interpretacijom pozitivnih i negativnih čimbenika koji se mogu ostvariti u Hrvatskoj u idućih deset godina, studentice i studenti dali su svoje viđenje neposredne budućnosti koju će oni ne samo živjeti nego i graditi. Svrha ove vježbe bila je vidjeti prepoznaju li mladi politiku općenito, te neovisne institucije (odnosno političke institucije) specifično, kao aktere koji će osigurati društveni i ekonomski prosperitet, pa i demokratsku stabilizaciju Hrvatske.

Drugi kut iz kojeg smo pristupili ovoj temi bio je fokusiran na pojedince koji trenutno aktivno djeluju unutar takvih institucija ili su nekad bili njihov dio. U otvorenom razgovoru s njima, kao i s ostalim sudionicama i sudionicima (članovi političkih stranaka te domaći i inozemni stručnjaci) okruglog stola, pokušali smo doći do odgovora na pitanje o koracima koje je potrebno ostvariti kako bi neovisne institucije mogle

obraniti demokraciju. U konačnici, oba su dijela projekta poslužila za izradu preporuka koje su usmjerene na jačanje i obranu demokracije u Hrvatskoj.

DEMOKRATSKO NAZADOVANJE U HRVATSKOJ

Istraživanja koja se bave proučavanjem stanja demokracije u svijetu ističu njezino nazadovanje posljednjih nekoliko godina. U mnogim dijelovima svijeta demokratski je poredak, koliko god slab do tada bio, zamijenjen nekim oblikom hibridnog režima ili otvorene autokracije (Turska, Rusija, Mađarska, Srbija), dok je drugdje demokracija sve slabija te u sve manjoj mogućnosti obraniti ljudska prava i građanske slobode (Brazil, Indija, Poljska). Krivica je ovo, prije svega, političkih aktera, odnosno političkih stranaka, koje se radi kratkoročnog interesa o(p)stanka na vlasti koriste nedopuštenim alatima, a ponajviše korupcijom i zlouporabom položaja.

No krivica nije samo na političkoj eliti nego i na građanima i građankama jer često sami prihvaćaju nedemokratsko ponašanje političke elite, sve dok pretpostavljaju da će od takvog ponašanja sami imati koristi u većoj mjeri nego njihovi ideološki protivnici (Krishnarajan, 2022). Čak i ako ne pridonose slabljenju demokracije navijajući za "svoje", građanke i građani političkom apatijom proizašlom iz nepovjerenja u politički sustav i njegove institucije slabe demokraciju, s obzirom na to da politika postaje aktivnost malog broja ideoloških zelota, a politička elita gubi strah od biračkog tijela i političku zajednicu pretvara u prostor promocije partikularnih interesa.

Očito je da demokratsko nazadovanje nije zaobišlo ni Europsku uniju. Primjeri Mađarske i Poljske to najbolje prikazuju, no slabosti demokratskih političkih sustava u Italiji, Rumunjskoj, Bugarskoj, Malti i Hrvatskoj ukazuju na to da nije riječ o iznimkama, nego o trendu. Kao što je, na primjeru Mađarske, istaknula jedna od sudionica našeg okruglog stola, profesorica političke znanosti s mađarskog Sveučilišta Eötvösa Loránda, Krisztina Arató vidljivo je šest ključnih faktora koji su pridonijeli demokratskom nazadovanju u Mađarskoj: ustavne promjene i zakonodavstvo, medijska regulativa i praksa, političko pokroviteljstvo nasuprot neovisnim institucijama, gotovo nepostojeća neovisnost pravosuđa, postavljanje izazova stabilnom funkcioniranju civilnog društva i sveprisutna politička korupcija. Sve je to jasno vidljivo i u drugim europskim državama.

Europske institucije, pritom, ne samo da nisu spriječile nazadovanje demokratskih praksi nego su tome ponekad izravno ili neizravno pridonijele. Primjerice, europske stranačke obitelji gotovo bezrezervno podržavaju domaće političke aktere koji im pripadaju, zanemarujući probleme koje stvara njihova vlast, fokusirajući se jedino na njihovu poziciju u konsolidaciji moći na domaćoj razini i očuvanju pozicija u europskoj političkoj slagalici. Iako je Europska pučka stranka (EPP), kao vodeća stranačka obitelj u

Europskoj uniji trenutno, najveći krivac za ovakvo stanje stranačkog utjecaja na demokratsko nazadovanje (primjeri HDZ-a u Hrvatskoj, GERB-a u Bugarskoj, a donedavno i mađarskog Fidesza to sasvim zorno pokazuju), ni ostale stranačke obitelji iz toga nisu izuzete.

Demokracija u Hrvatskoj nikad nije bila pretjerano snažna. Njezin slab razvitak devedesetih godina prošlog stoljeća obilježen je ratom i autoritarnim tendencijama Tuđmanovog HDZ-a. Tek promjenom vlasti 2000. stvoreni su uvjeti da demokratske prakse zauzmu ključno mjesto u formiranju političkog sustava. Demokracija je ostala jedina igra u gradu i dolaskom Sanaderova HDZ-a na vlast, zbog načela uvjetovanja kao sastavnog dijela politike proširenja Europske unije, koja je, strateškim korištenjem strategija mrkve i batine, mogla prisiliti nezainteresirane političke aktere na usvajanje demokratskih normi i praksi. Posljednji znatniji napredak demokratskih normi u Hrvatskoj dogodio se u samoj završnici pregovora kada su vlade Jadranke Kosor i Zorana Milanovića ojačale cijeli niz institucija i tijela važnih za očuvanje demokratskog sustava.

Do nazadovanja u demokratskim standardima dolazi od 2015. godine kada obje politički relevantne institucije – vladu i predsjednika republike – preuzima HDZ, te kada promjene geostrateških okolnosti u Europi (tzv. migrantska kriza) Europsku uniju dovode u još jednu od kriza. U tom trenutku, skrivene iza interesa EU-a da zaustavi neregulirana kretanja unutar europskih granica, a bez ranije prisutnih alata kažnjavanja za narušavanje demokratskih normi, HDZ-ove vlade počinju s rastakanjem svega onoga što je Hrvatska postigla tijekom pregovora s Europskom unijom (Čepo, 2018) i s time ne prestaju do danas.

Demokratsko nazadovanje u Hrvatskoj temelji se na ovladavanju ključnim javnim medijskim servisom i korištenjem financijskih pritisaka kako bi se ušutkali ostali kritički mediji. U isto se vrijeme blokira ili usporava te administrativno opterećuje korištenje europskih fondova koji su bili namijenjeni neprofitnim medijima ili ih se preusmjerava u one medije koji iskazuju podršku vladi. Sudstvu, koje je već oslabljeno tijekom devedesetih godina, onemogućen je pravilan razvitak te je ono ostalo jedan od ključnih problema hrvatskog političkog sustava. Cjelokupan je proces demokratskog nazadovanja nastavljen marginaliziranjem, slabljenjem i zarobljavanjem cijelog niza javnih institucija, neovisnih tijela i organizacija izravno zaduženih za ograničavanje moći izvršne vlasti, kroz izmjene zakona ili postavljanjem lojalnih kadrova (Čepo, 2018; Čepo, 2021).

NEOVISNE INSTITUCIJE I DEMOKRACIJA

Jasno je da su neovisne institucije ključna karika o kojoj ovisi demokratska budućnost neke države. To je vidljivo iz inzistiranja Europske unije da se upravo njih ojača u procesu pregovora novih država članica, ali i iz velikog interesa političkih aktera da, po dolasku na vlast, te institucije maksimalno ograniče.

Neovisne su institucije sastavni dijelovi političke infrastrukture koji “uključuju sva tijela javne vlasti, koja su po svojoj prirodi politički neutralna u odnosu na jednu (ili svaku) od triju grana vlasti, čija je ključna svrha osigurati integritet i poboljšati kvalitetu i otpornost demokratskog poretka” (Bulmer, 2019: 6). Najpoznatije takve neovisne institucije su ombudsmeni, odnosno pučke pravobraniteljice i specijalizirana pravobraniteljska tijela (čija specifičnost ovisi o državi, o javnopolitičkim interesima pojedine političke zajednice, odnosno o potrebama društva unutar kojeg djeluju). Uz njih, neke od najvažnijih neovisnih institucija, koje postoje u gotovo svim demokratskim državama, su: izborna povjerenstva, revizorske institucije, sudska i tužiteljska vijeća, etička povjerenstva i tijela za borbu protiv korupcije, manjinska vijeća, institucije za osiguranje rodne ravnopravnosti, komisije za zaštitu ljudskih prava i slično (Čepo, 2021).

Uloga je neovisnih institucija u jačanju demokratskog političkog sustava ključna. One djeluju kao kočnica nekontroliranom djelovanju aktera na vlasti, kroz depolitizaciju određenih pitanja, odnosno kroz kontroliranje onih koji sudjeluju u demokratskoj političkoj utakmici. Stoga su neovisne institucije važna karika u zaštiti ponajviše liberalnog dijela liberalne predstavničke demokracije. Unatoč tome, dosadašnja su istraživanja pokazala da te institucije pate od manjka povjerenja među građanima (Popović i Musa, 2017), uključujući i među mladima (Ilišin i Gvozdanović, 2020). Iz toga slijedi da građani, nepovjerljivi prema političkim i društvenim institucijama, postaju sve apatičniji, smanjujući razinu političke participacije, a time i krajnjeg nadzora nad djelovanjem političke elite. Ta apatija, koja odgovara političkoj eliti, pak stvara začarani krug u kojem politički akteri počinju ignorirati političku odgovornost, gube strah od kazne putem izbora, peticija ili prosvjeda, što dodatno jača njihovu spremnost na manipuliranje zakonodavnim okvirom s ciljem korištenja političkih institucija i javnih sredstava za privatnu (bilo pojedinačnu ili stranačku) korist (Čepo, 2020).

MLADI I BUDUĆNOST HRVATSKE

Drugi dio ovog istraživanja temelji se na raspravi sa studenticama i studentima o njihovu pogledu na budućnost Hrvatske. Cilj ove vježbe bio je dvojak. S jedne strane, htjelo se mlade zainteresirati za politiku dovesti u priliku da na temelju svojih znanja i iskustva predvide silnice koje mogu utjecati na Hrvatsku u budućnosti u dvama scenarijima – pesimističnom i optimističnom. No, usto se posredno htjelo vidjeti hoće li mladi sami prepoznati političke institucije općenito, a neovisne institucije specifično, kao alate koji mogu osigurati demokratskiju budućnost Hrvatske (odnosno mogu li prepoznati da uz slabe neovisne institucije ništa ne stoji na putu daljnje autokratizacije hrvatske političke zajednice).

Fokusanje na mlade logično je, s obzirom na to da su oni najnovija kohorta u političkom tijelu određenog društva, da imaju svoje generacijske interese te da imaju volju i

interes stvarati društvo u kojem će živjeti. Prema tome, “mlade ni u kom slučaju ne treba promatrati kao pasivne primatelje poruka koje im šalju starije generacije, nego su oni i aktivni politički subjekti s vlastitim razmišljanjima o aktualnim društvenim, ekonomskim i političkim procesima koji kritički promišljaju i prerađuju poruke koje im društvo šalje” (Šalaj, 2019: 18).

Mladi s kojima smo razgovarali imali su vrlo jasnu i konkretnu viziju Hrvatske u idućem desetljeću. Njihovi se argumenti mogu grupirati u nekoliko općenitih kategorija koje jednostavno opisuju ključna područja koja se moraju pokrenuti kako bi se njihova predviđanja ostvarila. Riječ je o pojednostavljenom pogledu na svijet, no o pogledu koji nam omogućuje da bolje razumijemo njihovu poziciju. Pritom nam ovo pojednostavljivanje pomaže analizirati prepoznaju li mladi politiku (javne politike, politički sustav, političke aktere) općenito, a neovisne institucije specifično.

Koje su to kategorije koje se mogu prepoznati u argumentima koje su mladi ponudili u panel-diskusiji? Tijekom rasprave o optimističnom scenariju, najjasnije se mogu prepoznati dvije kategorije, koje smo nazvali “ekonomija” i “demokratizacija”. Slika je dijelom slična, a dijelom zrcalna kada analiziramo argumente naših sugovornika i sugovornica povezane s pesimističnim gledanjem na buduće desetljeće u Hrvatskoj. Dijelom je slična jer su i ovdje dominantni argumenti povezani s ekonomijom. Dijelom je, pak, zrcalna stoga što je druga relevantna kategorija obuhvatila sve one argumente koji su na neki način povezani s autokratizacijom društva, koja je zrcalna slika demokratizacije koju su argumentirali ranije.

Kategorija “ekonomija”, odnosno javne politike koje utječu na ekonomsku aktivnost, obuhvaća optimistične ideje utemeljene na tehnofuturizmu (napredak tehnologija, digitalizacija, startupi), održivom razvoju (recikliranje, energetska učinkovitost, zelene politike) te ekonomskom napretku putem unapređenja postojećih kapaciteta (turizam, bolji uvjeti rada, pad cijena nekretnina, uvođenje vinjeta). S druge strane, kategorija “ekonomija” u pesimističnom scenariju jednako je dobro argumentirana, a naglasak je na strahu od gubitka mogućnosti odlučivanja

za sebe i svoje društvo (prodaja nacionalnog blaga, manje ekonomske samostalnosti, propast domaće proizvodnje i poljoprivrede, naglasak na masovnom turizmu), što će stvoriti cijeli niz nepremostivih posljedica (porast jaza između bogatih i siromašnih, degradacija okoliša i zagađenje, niže mirovine, duži radni staž, erozija srednjeg sloja) koje će smanjiti kvalitetu života u Hrvatskoj.

Za nas je ipak zanimljiviji fokus na kategoriju “politike”, odnosno na dihotomiju demokratizacija – autokratizacija, koja je jasno proizašla iz rasprave s mladima (a koja je vidljiva i u dijagramu 1). Pozitivan scenarij mladi povezuju sa sveukupnom liberalizacijom hrvatskog društva i političkog sustava, koja će voditi porastu tolerancije i fokusu na politike okrenute zanemarenim i marginaliziranim grupama, poput mladih, žena ili manjina općenito. Također prepoznaju važnost koalicijskih vlada, kao alata za sprečavanje jednostranačke dominacije u političkom sustavu. S druge strane, pesimističan scenarij obilježen je fokusom na jačanje svih onih tendencija koje su u hrvatskom društvu primjetne i danas. Prije svega je riječ o porastu korupcije kao ključnom problemu hrvatskog društva. Potom je tu skup argumenata povezanih sa slobodom misli i iskazivanja stavova (homogenizacija političkog mišljenja, cenzura), kao i s radikalizacijom svakodnevnog političkog života (polarizacija, rast ekstremizma, porast političkih napetosti). Jedinu institucionalni argumenti koje su mladi spomenuli povezani su s političkim strankama (slabljenje oporbe, daljnja dominacija HDZ-a) i javnom upravom (birokratizacija).

Koji su zaključci rasprave s mladima? Jasno je da mladi još uvijek imaju vjere da će budućnost biti bolja jer je optimistični scenarij proizveo cijeli niz vrlo važnih i jasnih argumenata, no također su svjesni realnosti hrvatskog društva te prepoznaju ključne probleme koji bi u budućnosti mogli postati još izraženiji. Također, jasno je da mladi u načelu ne prepoznaju političke institucije, a posebno neovisne institucije, kao relevantne aktere koji mogu dovesti do promjene u Hrvatskoj (u bilo kojem pogledu). To nam govori mnogo toga o ulozi tih institucija u hrvatskom društvu, ali i o potencijalnoj snazi kojom će ih mladi braniti kad u budućnosti postanu dominantni akteri u političkom sustavu Hrvatske.

Dijagram 1: **Dihotomija demokratizacija-autokratizacija**

ZAKLJUČCI S PREPORUKAMA

Ovo je istraživanje za cilj imalo ukazati na važan odnos mladih, neovisnih institucija i demokratske budućnosti Hrvatske. Sasvim je jasno da mladi prepoznaju kako pozitivna ili negativna budućnost Hrvatske ovisi o dvjema ključnim skupinama pretpostavki – ekonomskim i političkim. Pritom su političke pretpostavke povezane s demokratizacijom (u optimističnom scenariju), odnosno autokratizacijom (u pesimističnom scenariju) društva i države. Politika je, prema tome, prepoznata kao nužan alat s kojim se mladi moraju uhvatiti u koštac ako namjeravaju stvoriti bolju budućnost za sebe. No, pritom je također vrlo jasno da u tom segmentu politike mladi nemaju previše povjerenja u domaće institucije, a uopće ne prepoznaju ulogu neovisnih institucija.

Preporuke proizašle iz ovog projekta temelje se, stoga, na idejama mladih iskazanim tijekom naših panel-rasprava, kao i na iskustvima stručnjakinja i stručnjaka koji su (bili) povezani s djelovanjem neovisnih institucija. Ključne preporuke, prema tome, su:

1. Uvođenje građanskog odgoja i korištenje ostalih formalnih i neformalnih procesa obrazovanja za aktivno demokratsko građanstvo, kako unutar obrazovnog sustava, tako i putem djelovanja organizacija civilnog društva, pogotovo onih usmjerenih na mlade.
2. Poticanje snažnijeg interesa javnosti u zaštiti položaja neovisnih institucija, uključujući i povećan interes medija za pitanja povezana s neovisnim institucijama.
3. Koordiniranje aktivnosti na obrani i jačanju demokracije hrvatskih i europskih neovisnih institucija, pogotovo u traženju odgovora na razloge slabljenja, zarobljavanja i ukidanja neovisnih institucija, a posebno onih na koje je stavljen fokus tijekom procesa pregovaranja za ulazak Hrvatske u EU.

4. Jačanje uloge organizacija civilnog društva kao zaštitnica demokratskog sustava i njegovih institucija snažnijim zagovaranjem i alarmiranjem kada se pojave prve naznake slabljenja institucija.
5. Suzdržanost političkih aktera od pokušaja utjecanja na neovisne institucije, koje moraju ostati izvan dohvata političke elite, pogotovo u slučaju izbora njihovih čelnika ili čelnika neovisno o političkim preferencijama.
6. Osnaživanje mladih na aktivnije djelovanje, bilo individualno ili preko savjeta mladih i udruga civilnog društva, u kreiranju lokalnih javnih politika, primjerice uključivanjem u građanske forume, participativno budžetiranje ili rad mjesnih odbora.

Demokratiziranje sustava, putem prevencije i sankcioniranja, dobitna je formula uspjeha neovisnih institucija u političkom sustavu usmjerenom na zaštitu liberalno-demokratskog političkog poretka. Koliko se alati prevencije i sankcioniranja mogu koristiti, pak, ne ovisi samo o neovisnim institucijama, nego prije svega o političkim akterima, nadasve predstavnicima građana i građanki u predstavničkom tijelu (Čepo, 2021). A da bi njima to bilo u interesu moraju osjetiti pritisak. Mladi, kao nova snaga na političkoj sceni, moraju znati važnost neovisnih institucija u zaštiti demokracije, kako bi pravodobno i osjetno pritisnuli političke aktere i osigurali zdrave demokratske temelje političkoga sustava Hrvatske. Bez toga, pesimistične prognoze budućnosti Hrvatske, koje su iskazali mladi u našem istraživanju, postat će neizbježna stvarnost koju će biti gotovo nemoguće promijeniti.

LITERATURA

Bulmer, E. (2019). *Independent Regulatory and Oversight (Fourth Branch) Institutions*. Stockholm: International IDEA.

Čepo, D. (2021). *Neovisne institucije u političkom sustavu Hrvatske: pogled iznutra*. Zagreb: Gong.

Čepo, D. (2020). *Institucionalni izvor ukorijenjenosti korupcije u Hrvatskoj: uvid stručnjakinja*. Zagreb: Gong.

Čepo, D. (2018). Structural weaknesses and the role of the dominant political party: democratic backsliding in Croatia since EU accession. *Southeast European and Black Sea Studies* 20(1): 141–159.

Ilišin, V. i Gvozdanović, A. (2020). Klijentelizam i mladi u Hrvatskoj: komparativni uvid u odnos prema korištenju veza i poznanstava. U: Kotarski, K. i Radman, G (ur.). *Hrvatska u raljama klijentelizma*. Zagreb: Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo.

Krishnarajan, S. (2023). Rationalizing Democracy: The Perceptual Bias and (Un)Democratic Behavior. *American Political Science Review*, 117(2): 474–496.

Popović, N. i Musa, A. (2017). Javne agencije: razvijanje povjerenja građana i privatnog sektora kao preduvjet efikasne regulacije. U: Koprić, I., Musa, A. i Giljević, T. (ur.). *Građani, javna uprava i lokalna samouprava: povjerenje, suradnja, potpora*. Zagreb: Institut za javnu upravu.

Šalaj, B. (2019). Kakvu Europsku uniju ostavljamo mladima? Populizam, elitizam i liberalna demokracija. U: Čepo, D. (ur.). *Odredište EU: budućnost mladih u Hrvatskoj*. Zagreb: Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo.

O AUTORU

Dario Čepo izvanredni je profesor sociologije i političke znanosti, zaposlen na Katedri za sociologiju, Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Diplomirao (2004) je i doktorirao (2010) na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, u području komparativne politike. Tijekom 2013/2014. bio je gostujući znanstvenik na Sveučilištu Columbia u New Yorku, SAD, kao dobitnik Fulbrightove stipendije. U 2022. bio je gostujući istraživač na Salzburškom sveučilištu, kao dobitnik stipendije Austrijske akademije znanosti. Polja njegova znanstvenog interesa su političke institucije, demokratsko nazadovanje, vrijednosti i politički sustav Europske unije. Autor je niza stručnih i znanstvenih radova, dvaju sveučilišnih udžbenika – *Uvod u političku znanost* (suautor) i *Opća sociologija s uvodom u sociologiju prava* (suautor) – te knjige *Političke institucije Europske unije*.

IMPRESUM

Izdavač:
Friedrich-Ebert-Stiftung,
Regionalni ured za Hrvatsku i Sloveniju,
Praška 8 | HR 10000 Zagreb | Croatia

Za izdavača: Sonja Schirmbeck,
sonja.schirmbeck@fes.de

www.croatia.fes.de

Komercijalna upotreba svih medija koje izdaje Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) nije dopuštena bez prethodne suglasnosti FES-a.

KAKO OJAČATI DEMOKRACIJU?

Uloga i budućnost neovisnih institucija u hrvatskom društvu

Projekt je, fokusirajući se na dvije važne društvene grupe, htio pokazati važnost neovisnih institucija u očuvanju i jačanju demokracije u Hrvatskoj. Kroz izravni razgovor s mladima pokušali smo razaznati prepoznaju li ulogu neovisnih institucija i smatraju li ih važnima za budućnost demokracije. Na okruglom

stolu s dionicima iz sustava, nastojali smo, pak, ponuditi jasne korake za poboljšanje stanja i za vraćanje neovisnih institucija na poziciju u političkom sustavu koja će osigurati njihovu optimalnu aktivaciju na obrani demokracije u Hrvatskoj. Preporuke koje su se iskristalizirale povezane su s

uvođenjem obrazovanja za demokraciju i poticanjem veće aktivnosti mladih u političkim procesima, jačanjem domaćih i međunarodnih aktera fokusiranih na zaštitu neovisnih institucija, te poticanjem snažnijeg interesa javnosti za ulogu koju neovisne institucije igraju u hrvatskom društvu.

Daljnje informacije o ovoj temi možete dobiti na:
www.fes.hr